

Pokud chceme mít v Česku pestré a zdravé lesy, potřebujeme k tomu liberálnější zákon

Tomáš Vrška ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny Mendelovy univerzity v Brně
14. 5. 2024 00:00 ▪ 5 min. čtení [PŘEHRÁT ČLÁNEK](#)

Lesnickou i biologickou veřejností dlouho požadovaná novela zákona o lesích prošla fází meziresortního připomínkového řízení a vyvolala spoustu rozporuplných reakcí. Zejména pro zamýšlenou liberalizaci zákona. Odmítavé reakce přišly ze strany vědců biologů a ekologických nevládních organizací. Přitom z četných jednání mezi ministerstvy zemědělství a životního prostředí společně s nevládními organizacemi a vědci vyplývá, že dlouhodobý cíl lesnictví je pro všechny podobný: transformovat stávající lesy a modely hospodaření směrem k tzv. nepasečným modelům pěstování lesů. Tedy, zjednodušeně řečeno, přejít ke konceptu přírodě blízkého lesnického hospodaření. Což je i jasné doporučení všech evropských koncepcí včetně [Green Dealu](#), Evropské strategie pro lesy 2030 a dalších.

V čem je tedy problém? V rozdílných pohledech na to, jak k cíli dojít. Jestli cestou liberalizace a posílení práv vlastníků podpořených motivačními nástroji (jak to slíbila vláda ve svém programovém prohlášení), nebo cestou silnějších zákonných regulací a státní kontroly. Opět zjednodušeně: první cestu prosazují praktičtí lesníci, vědci z lesnického sektoru a ministerstvo zemědělství. Druhou vědci z ekologických a biologických oborů, ekonevládky a ministerstvo životního prostředí.

Praxe nás, kteří už používáme přírodě blízké modely hospodaření, jasně poučila, že čím více a přesněji definujeme parametry pro les a jeho výchovu a obnovu, tím více ho tlačíme do stejnorodosti – věkové i strukturní, tedy do lesa věkových tříd. A to je přesně pravý opak toho, jaké lesy bychom měli vytvářet, jaké by měly být více odolné klimatické změně. Ne nadarmo mají lesnický nejvyspělejší země – Francie, Švýcarsko, Německo – velmi jednoduché lesní zákony s minimalizací věkových a druhových

parametrů. Proto také v těchto zemích zaujímají mnohem vyšší plošný podíl majetky obhospodařované nepasečnými modely v rámci konceptu přírodě blízkého lesnického hospodaření a jsou podporovány motivačními nástroji včetně například plateb za ekosystémové služby lesů (Irsko, Lucembursko, Švýcarsko...).

Restriktivní a kontrolní opatření v současném zákoně o lesích nejsou zárukou změny. Například zákonnou povinnost provést výchovný zásah v porostech do 40 let věku (pro státní a obecní lesy) splní i ten, kdo symbolicky vyřízne pár stromů v příslušném porostu a vykáže zásah v evidenci. Metodický postup správné probírky směřující porost do optimální struktury a druhové skladby nelze vtělit do zákona! To buď lesník/správce lesa chce a umí, nebo nikoliv.

Podobně povinnost dodržet minimální podíl melioračních a zpevňujících dřevin při obnově porostu vítá převážná většina lesníků a sází často více. Ale ti, kteří to nechtějí přijmout, je po tzv. zajištění porostu (kdy se tento podíl kontroluje) prostě vyřezou při prořezávce. Stát akorát vyhodí peníze za jejich podporu. Ale to není v teoretických lesnických kruzích vidět, tudíž tam převládá názor, že tento regulativ musí zůstat.

Položme si otázku, kdo reálně mění stav lesa? Jsou to ti, kdo vybírají stromy k těžbě, tedy ti, kdo dělají sprejem tečky na stromy. Naučit se jiné modely a vzorce toho, jak tečky v lese rozmístit (zjednodušeně jak přejít od pasečných modelů lesa věkových tříd k modelům nepasečným, tedy strukturně i druhově pestrým lesům), je možné jedine předáváním praktické zkušenosti od kolegů, kteří už si tuto praxi osvojili. To nelze uskutečnit žádnou regulační direktivou, byť se to někomu z teoretické sféry může zdát možné.

Praxe každodenně ukazuje opak. Toto nedorozumění krásně ilustruje i další příklad: zastánci „regulačního“ přístupu respektují lesníky, kteří dlouhodobě hospodaří s uplatněním principů přírodě blízkého lesnického hospodaření. A dodávají, že tito lidé mají mít „volnou ruku“ a ti, kdo hospodaří podle modelů lesa věkových tříd, mají mít nastaveny tvrdé parametry. Jenže každý, kdo někdy byl v praxi, ví, že nelze nastavit žádné objektivní hranice mezi dvěma popsánymi přístupy.

Nejdůležitější pro změnu přístupu jsou totiž první strukturující zásahy ve stejnorodém lese věkových tříd, které startují jeho převod na nestejnorodý, strukturně

diverzifikovaný les. A ty se vymykají svojí intenzitou i strukturou dosud natvrdo nastaveným parametrům lesního zákona. Přestavba smrkové monokultury se musí zahájit dříve než v zákonem povolených 80 letech a silnou strukturující probírkou – proto je třeba snížit minimální obmýtlí porostů a vypustit technický pojem „zakmenění“, který to brzdí. Přece nechceme vše řešit administrací výjimek ze zákona.

Proto ti, kdo posledních třicet let hospodaří nepasečně, šli na hranu nebo za hranu zákona a doufali, že si to nikdo neověří. Mlčící většina byla opatrná a dodržovala zákon. A my potřebujeme „uvolnit“ prostor pro všechny a motivovat vlastníky dobrovolnými nástroji, protože nepasečné hospodaření nelze nařídit. Pozitivně motivovaný lesník není rezignovaný lesník. Proto se i česká pobočka evropského hnutí Pro Silva (které ve 25 státech sdružuje cca 4000 nepasečně hospodařících praktických lesníků) připojila k podpoře liberalizace současného zákona. Druhově i prostorově pestrý les je natolik variabilní, že jej nelze svázat smysluplně kontrolovatelnými zákonnými limity. Je nyní na vládě, zda dodrží svoje programové prohlášení.

Změna přístupu od pasečných k nepasečným modelům je vizuálně zřejmá nejdříve po cca 20 letech. Prostě to v lese nejde rychleji. A dosavadní zákon to jenom zpomaluje. Bez novely zákona nejsme schopni naplnit unijní požadavky Green Dealu, Evropské strategie pro lesy 2030, natož nového Nařízení o obnově přírody. Všechny totiž cílí na přírodě blízké modely hospodaření – tedy lesy, jejichž hlavním atributem je nepravidelnost. Ostatně stejný princip popsal ekonom Tomáš Sedláček pro Český rozhlas: „Cesta k zelenější ekonomice nevede skrze příkazy.“ Najdeme i společnou cestu jak dosáhnout cíle, na kterém jsme se víceméně napříč společnostmi shodli?

Autor je ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny Mendelovy univerzity v Brně